

Kommittédirektiv

En attraktiv gymnasieutbildning för alla

Dir.
2015:31

Beslut vid regeringssammanträde den 19 mars 2015

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och därmed få de kunskaper som behövs såväl i arbetslivet som för fortsatta studier. Utredaren ska vidare utreda och lämna förslag som innebär att de nationella programmen i gymnasieskolan vidareutvecklas och ger en bred gemensam kunskapsbas.

Utredaren ska bl.a.

- se över bestämmelserna om stödåtgärder i gymnasieskolan,
- analysera och föreslå hur elevens rättighet att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan kan stärkas,
- analysera och föreslå hur alla nationella program i gymnasieskolan kan innefatta ett estetiskt ämne, och
- analysera om det finns anledning att göra justeringar av det nationella utbudet av program och inriktningar i gymnasieskolan, och i så fall föreslå sådana justeringar.

Utredaren ska arbeta i dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2016.

Uppdraget att föreslå en attraktiv gymnasieutbildning för alla

Alla ungdomar behöver gå en gymnasieutbildning som förbereder för livet som vuxen. Att ha slutfört en gymnasial utbildning är ett kvitto på att man har utvecklat förmågor som är viktiga både i arbetslivet och för vidare studier. Att gymnasieskolan är en frivillig skolform riskerar emellertid att skicka signaler om att en gymnasieutbildning inte är nödvändig. Samhället och skolan behöver därför ta ett större ansvar för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.

Gymnasieskolan står för en viktig del av den nationella kompetensförsörjningen eftersom tillgången på jobb minskar för unga kvinnor och män med kort utbildning. Ungdomar utan gymnasial utbildning möter stora svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland unga kvinnor och män som inte har avslutat en gymnasieutbildning är ungefär dubbelt så hög som bland dem som har avslutat en sådan utbildning (se t.ex. Education at a Glance 2014, OECD Indicators, OECD). Cirka 98 procent av eleverna gick direkt från grundskolan till gymnasieskolan 2013 (98,1 procent av flickorna och 97,9 procent av pojkarna). Samtidigt ökade andelen elever som inte är behöriga till gymnasieskolans nationella program från 12,4 procent 2013 (11,0 procent av flickorna och 13,7 procent av pojkarna) till 13,1 procent 2014 (11,7 procent av flickorna och 14,5 procent av pojkarna). Dessutom avbryter alltför många elever sin gymnasieutbildning i förtid eller gör uppehåll under studietiden. Av de elever som var nybörjare i gymnasieskolan 2011 fanns 97 procent kvar i gymnasieskolan året därefter. Efter ytterligare ett år, hösten 2013, var denna andel knappt 93 procent (samma andel för både kvinnor och män). Det är allvarligt att så många unga kvinnor och män avbryter sina studier i förtid. Det behövs en bredd av insatser för att motverka avbrott och skapa en attraktiv gymnasieskola för alla. I arbetet med att utreda vilka åtgärder som bör vidtas ska ett jämställdhetsperspektiv anläggas genomgående på de frågor som behandlas.

Gymnasieskolan är dock inte betjänt av dramatiska förändringar och tvära kast. Förändringar ska genomföras med

utgångspunkten att skapa långsiktighet och arbetsro. Reformen av gymnasieskolan 2011 innebar flera viktiga förändringar, bl.a. den nya möjligheten till gymnasial lärlingsutbildning och möjligheter till förstärkt samverkan mellan gymnasieskolan och branscherna inom ramen för de nationella råden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan. Samtidigt höjdes kraven för grundläggande behörighet till högskolan så att de motsvarade kraven för en högskoleförberedande gymnasieexamen i syfte att garantera en bättre förberedelse för högre studier. Fem introduktionsprogram ersatte de tidigare individuella programmen för att skapa en bättre anpassning till olika elevers behov, en välbehövlig del av reformen som kan behöva vidareutvecklas. Entreprenörskap infördes som en del av gymnasieskolans läroplan och som ett eget ämne, vilket t.ex. möjliggör för elever att få erfarenhet av eget företagande under utbildningen. Dessutom stärktes den nationella likvärdigheten inom gymnasieskolan genom att möjligheten till specialutformade program och lokala inriktningar och kurser togs bort. Det är naturligt att gymnasieskolan behöver fortsätta utvecklas och anpassas till ett föränderligt samhälle, men det arbetet bör bygga vidare på centrala delar i den senaste gymnasiereformen.

Vilka åtgärder krävs för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning?

Målet ska vara att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Det ska därför övervägas om det bör bli obligatoriskt för alla unga kvinnor och män att gå en gymnasieutbildning eller om andra åtgärder som ger ungdomar drivkraft att påbörja och fullfölja en sådan utbildning är att föredra. Det är också av stor betydelse att ungdomar som har avbrutit en gymnasieutbildning ges möjlighet och motiveras att återgå till sådan utbildning.

Det kommer samtidigt att krävas stora insatser för att alla ska kunna slutföra en utbildning i gymnasieskolan. Av samtliga elever som påbörjade en sådan utbildning 2011 fick drygt 63 procent en gymnasieexamen och drygt 7 procent ett studie-

bevis inom tre år, dvs. genomströmningen var sammantaget 71 procent (73 procent för kvinnorna och 68 procent för männen). Detta kan jämföras med andelen av samtliga elever som inom tre år fick ett slutbetyg enligt äldre bestämmelser, en andel som på tio år stigit med några få procentenheter från knappt 68 procent av de som började 2001 till 71 procent av de som började i gymnasieskolan 2010. För kvinnor var dessa andelar 71 respektive 74 procent och för män 65 respektive 68 procent. Det innebär att genomströmningen hittills i princip är oförändrad efter gymnasiereformen. Det är allvarligt att genomströmningen i gymnasieskolan inte har utvecklats i en mer positiv riktning. Den dåliga genomströmningen försämrar unga kvinnors och mäns möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden eller gå vidare till fortsatta studier.

Det är viktigt att en gymnasieutbildning upplevs som något attraktivt och nytt där eleverna får en utbildning de valt utifrån sina intressen och utsikter att studera eller etablera sig på arbetsmarknaden inom ett visst område. Undervisningen måste upplevas som motiverande och hålla en god kvalitet. En nära koppling mellan utbildningen och den framtida arbetsmarknaden eller kommande studier är en faktor som kan vara starkt motiverande för många. Det är därför viktigt att sådana kopplingar förstärks och att t.ex. kontakter med arbetslivet i olika former vidareutvecklas.

Fler och mer effektiva åtgärder måste vidtas som ger eleverna bättre förutsättningar att nå målen med utbildningen. Eleverna måste få det stöd de behöver för att utvecklas efter sina förutsättningar. Bestämmelserna om stöd i gymnasieskolan innebär att stöd i första hand ska ges i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningssituationen. Om sådant stöd inte räcker ska rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd utreds. Om det visar sig att en elev har behov av särskilt stöd beslutar rektorn om ett åtgärdsprogram. Ett sådant program är ett redskap för planering och utveckling av den pedagogiska verksamheten när det gäller eleven och ska säkerställa att eleven får det stöd han eller hon behöver. Statens skolinspektion konstaterar dock i sin tillsyn att många brister hos huvudmännen finns inom bedömningsområdet särskilt stöd

där 48 procent av de granskade gymnasieskolorna hade brister (Skolinspektionens årsredovisning 2014). Bestämmelserna om stödåtgärder i gymnasieskolan kan därför behöva ses över. För enskilda elever kan även särskilda anpassningar av utbildningen och eventuellt mer långtgående avvikelser från ett nationellt program utifrån individens behov än vad som i dag är möjligt vara väl motiverade åtgärder.

Stora satsningar görs i grundskolan på bl.a. tidiga insatser för att öka måluppfyllelsen, förbättra utbildningen för nyanlända elever och minska antalet elever som inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Men för att alla elever ska fullfölja en gymnasieutbildning kan introduktionsprogrammen som ovan nämnts behöva utvecklas ytterligare så att de bättre svarar mot behoven hos och motiverar de elever som inte är behöriga till ett nationellt program. Introduktionsprogrammen ska ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program möjlighet att komplettera sina kunskaper från grundskolan och möjliggöra en övergång till ett nationellt program men också ge eleverna tillgång till andra insatser, t.ex. introduktion till ett yrke. Inom introduktionsprogrammet språkintröduktion ska nyanlända elever dessutom få möjlighet att snabbt utveckla sina kunskaper i svenska språket. I vissa fall hinner dock elever som anländer till Sverige i de övre tonåren inte slutföra utbildningen inom språkintröduktion och påbörja utbildning inom ett nationellt program innan rätten till utbildning i gymnasieskolan upphör från och med det andra kalenderhalvåret det år individen fyller 20 år. Möjligen behöver denna åldersgräns höjas när det gäller nyanlända elever för att dessa ungdomar ska ges rimliga förutsättningar att få en gymnasieutbildning. Undantagsbestämmelser finns redan i dag när det gäller den aktuella åldersgränsen. Ungdomar som har ett svårt rörelsehinder har rätt att påbörja utbildning vid en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning senast under det första kalenderhalvåret det år de fyller 21 år.

Många olika aktörer är betydelsefulla i arbetet med att öka andelen elever som påbörjar och fullföljer en utbildning i gymnasieskolan. Det gäller såväl den enskilda gymnasieskolan och huvudmannen som t.ex. berörda branscher och organisa-

tioner som Sveriges Kommuner och Landsting. Som ett led i arbetet med att öka genomströmningen och minska studieavbrotten bör alla relevanta aktörer stimuleras att genomföra insatser med detta syfte. Det bör därför kartläggas vilka de relevanta aktörerna på området är, analyseras hur dessa kan bidra till att alla ungdomar påbörjar en gymnasieutbildning och till att öka genomströmningen och belysas hur aktörerna kan samverka med varandra för att nå dessa mål. Det kommunala aktivitetsansvaret (som tidigare kallades informationsansvar) bör särskilt beaktas. Aktivitetsansvaret innebär att hemkommunen ska hålla sig informerad om hur de ungdomar är sysselsatta som inte genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola eller gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning. Hemkommunen ska erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder. Åtgärderna ska i första hand syfta till att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning.

Det bör även fortsättningsvis finnas möjligheter att välja alternativa utbildningsvägar som är jämförbara med en svensk gymnasieutbildning, t.ex. en utbildning som leder fram till International Baccalaureate eller studier utomlands. Det kan också finnas elever för vilka en annan utbildningsform vore mer ändamålsenlig. Deras behov kanske bättre kan tillgodoses genom en folkhögskoleutbildning, en utbildningsform vars pedagogik kan främja lärandet hos ungdomar som har upplevt studiemisslyckanden i skolväsendet.

Utredaren ska, med utgångspunkten att skapa en attraktiv gymnasieutbildning för alla ungdomar,

- kartlägga den målgrupp som i dag inte går vidare till en gymnasieutbildning liksom den målgrupp som inte fullföljer en sådan utbildning,
- föreslå åtgärder för att alla unga kvinnor och män ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning,
- analysera och föreslå modeller för en starkare koppling mellan gymnasial utbildning och elevernas framtida arbetsmarknad eller fortsatta studier samt åtgärder som stärker ungdomars förutsättningar och motivation att fullfölja en gymnasieutbildning,

- se över bestämmelserna om stödåtgärder i gymnasieskolan och, om det finns behov, föreslå förändringar inom detta område,
- analysera och, om det finns behov, föreslå möjligheter till särskilda anpassningar av utbildningen i gymnasieskolan och avvikelser från de nationella programmen på individnivå,
- analysera och, om det finns behov, föreslå hur introduktionsprogrammen kan utvecklas så att de bättre svarar mot behoven hos och motiverar de elever som inte är behöriga till ett nationellt program och bidrar till att förbättra elevernas studieresultat,
- analysera om det finns behov av att höja åldersgränsen för nyanlända elever när det gäller rätten att påbörja en utbildning i gymnasieskolan och, om det finns behov, föreslå förändringar inom detta område,
- kartlägga och redovisa vilka de relevanta aktörerna på området är och hur de kan samverka med varandra för att bidra till att alla ungdomar påbörjar och fullföljer en gymnasieutbildning,
- analysera och föreslå vilka andra utbildningsvägar som ska kunna utgöra alternativ till en gymnasieutbildning samt ta ställning till om folkhögskoleutbildningar ska vara tillgängliga även för ungdomar som inte har fyllt 18 år och, om så är fallet, i vilken utsträckning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Bör de olika behörighetskraven för gymnasieskolans högskoleförberedande program och yrkesprogram förändras?

Det finns många faktorer som påverkar om en elev fullföljer sin gymnasieutbildning. Felaktiga studieval kan leda till förlängd studietid eller till studiemisslyckanden. Eleverna ska ges möjlighet att välja utbildning utan att valet begränsas av t.ex. kön eller social bakgrund. För att eleverna ska kunna göra väl underbyggda val är det bl.a. viktigt att de har tillgång till studie- och yrkesvägledning av hög kvalitet. Hur studie- och

yrkesvägledningen kan vidareutvecklas utreds för närvarande av Yrkesprogramsutredningen (dir. 2015:15).

I samband med att gymnasieskolan reformerades 2011 skärptes och differentierades behörighetskraven när det gäller de nationella programmen. Tidigare krävdes lägst betyget Godkänt i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska för behörighet till samtliga nationella program i gymnasieskolan. De behörighetsbestämmelser som gäller sedan 2011 innebär att det för yrkesprogrammen krävs lägst betyget E, som motsvarar betyget Godkänt i den tidigare betygsskalan, i de nämnda ämnena och ytterligare fem ämnen medan det för högskoleförberedande program krävs lägst betyget E i de nämnda ämnena och ytterligare nio ämnen. Motivet till förändringarna var att eleverna skulle vara bättre förberedda för gymnasiestudier och ha de förkunskaper som behövs inom det område som utbildningen avser. Det ansågs också motiverat med högre behörighetskrav för högskoleförberedande program eftersom de flesta ämnen på dessa program, till skillnad från yrkesprogrammen, bygger vidare på grundskolans ämnen.

Att det ställs högre krav för behörighet till ett högskoleförberedande program än till ett yrkesprogram riskerar dock att påverka elevströmmarna till de olika programmen på ett oönskat sätt och därmed bidra till felaktiga studieval. Enligt OECD-rapporten *Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Sweden (2008)* riskerar differentierade behörighetskrav att snedvrیدا valet mellan de olika typerna av program i gymnasieskolan och leda till en stigmatisering av yrkesprogrammen.

Utredaren ska

- analysera konsekvenserna av skärpningen och differentieringen av behörighetskraven för gymnasieskolans högskoleförberedande program och yrkesprogram och, om det finns behov, föreslå förändringar av kraven, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Behöver förändringar göras i fråga om gymnasiesärskolan?

Ett mål som innebär att alla ungdomar ska gå en gymnasieutbildning måste ta hänsyn till att en del ungdomar har behov av att gå en individuellt anpassad utbildning inom gymnasiesärskolan, där anpassningen sträcker sig längre än individanpassningen i dagens gymnasieskola.

Elever i gymnasiesärskolan kan studera kurser enligt gymnasieskolans kursplaner men inte enligt grundskolans. Om tidigare grundsärskoleelever väljer ett introduktionsprogram i gymnasieskolan kan de dock läsa grundskoleämnen. För att alla elever ska få goda möjligheter att fullfölja sin utbildning bör det inte finnas incitament som leder till att elever väljer ett introduktionsprogram trots att studier inom gymnasiesärskolan egentligen skulle vara lämpligare för den enskilda individen. Behovet av en möjlighet att läsa grundskoleämnen inom gymnasiesärskolan behöver således utredas.

Gymnasiesärskolan reformerades 2013 och det är därför rimligt att avvakta med en övergripande översyn av skolformen. Det är dock viktigt att reglerna för gymnasiesärskolan harmonierar med vad som gäller för gymnasieskolan, så att samverkan mellan de båda skolformerna underlättas. Om utredaren föreslår förändringar av gymnasieskolan som bedöms påverka överensstämmelsen mellan de båda skolformerna, behöver därför följdändringar när det gäller gymnasiesärskolan också övervägas. Det bör vidare analyseras om det finns anledning att se över reglerna om stödåtgärder i gymnasiesärskolan, så att alla elever får möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Utredaren ska

- undersöka om det finns anledning att ge elever i gymnasiesärskolan möjlighet att läsa kurser enligt grundskolans kursplaner och i så fall lämna ett sådant förslag,
- se över bestämmelserna om stödåtgärder i gymnasiesärskolan och, om det finns behov, föreslå förändringar inom detta område,

- undersöka om det, med anledning av utredarens förslag om gymnasieskolan, finns behov av att anpassa gymnasiesärskolans bestämmelser till gymnasieskolans, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Alla nationella program ska ge en bred gemensam kunskapsbas

Gymnasieskolan ska enligt skollagen (2010:800) ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Detta breda uppdrag är en viktig utgångspunkt för utredaren, liksom att utbildningen på de nationella programmen ska bedrivas som heltidsstudier och att ett fullständigt nationellt program omfattar kurser och ett gymnasiearbete om sammanlagt 2 500 gymnasiepoäng.

I den reformerade gymnasieskolan ger yrkesprogrammen inte grundläggande behörighet till högskolan om inte eleven själv aktivt väljer till de ytterligare kurser i svenska och engelska som krävs för all högskoleutbildning. Enligt Statens skolverk kan denna förändring av yrkesprogrammets innehåll ha bidragit till minskningen av antalet elever på dessa program (U2014/6114/GV). Enligt preliminära uppgifter från Skolverket har andelen elever i årskurs 1 på yrkesprogrammen minskat från 31 procent 2011 till 27 procent 2014. För kvinnorna minskade denna andel från 28 till 24 procent och för männen från 35 till 31 procent. Det är bekymmersamt om unga kvinnor och män av den nämnda anledningen väljer bort yrkesutbildningar.

Alla nationella program i gymnasieskolan bör i fortsättningen erbjuda en bred gemensam kunskapsbas som ger grundläggande behörighet till högskolan. Det rustar individen, tryggar den framtida kompetensförsörjningen och gynnar Sveriges konkurrenskraft. Det finns därför behov av att utreda hur alla nationella program i gymnasieskolan ska kunna ge grundläggande behörighet till högskolan på ett sådant sätt att elevens rättighet att i praktiken läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet stärks. Det kan t.ex. handla om hur huvudmannens skyldighet att erbjuda de aktuella kurserna bör

utformas, så att eleven ges praktiska möjligheter att läsa dessa kurser. Olika tänkbara alternativ för hur rättigheten kan stärkas bör analyseras med beaktande av bl.a. effekten på genomströmning och kostnadseffektivitet. Det bör också övervägas om ett förslag som stärker elevens rättighet att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet får konsekvenser för det arbetsplatsförlagda lärandet (APL) inom den gymnasiala lärlingsutbildningen i gymnasieskolan. En utgångspunkt i arbetet ska vara att de högre krav på yrkeskunskaper som infördes i samband med reformen 2011 så långt möjligt värnas.

Det är väsentligt att alla gymnasieelever får utveckla och använda sin fantasi och kreativitet. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är en tillgång i många yrken, och det är väsentligt att alla ungdomar får komma i kontakt med olika kulturella uttryck och möjlighet att utveckla sina skapande talanger. Innan reformen 2011 ingick en kurs om 50 gymnasiepoäng i kärnämnet estetisk verksamhet i samtliga nationella program i gymnasieskolan. Det var en försämring att detta inslag i utbildningen togs bort i samband med reformen. Estetiska ämnen behöver ingå i en allsidig utbildning och ett sådant ämne bör därför ingå i alla nationella program i gymnasieskolan.

Utredaren ska

- efter att ha analyserat olika alternativ föreslå hur elevens rättighet att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan kan stärkas,
- redovisa om föreslagna förändringar när det gäller rättigheten att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan får konsekvenser för APL inom den gymnasiala lärlingsutbildningen i gymnasieskolan,
- redovisa hur genomströmningen i gymnasieskolan kan påverkas av föreslagna förändringar när det gäller rättigheten att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan och vilka konsekvenser sådana förändringar kan få för elevernas övergång till arbetslivet,
- analysera och föreslå hur alla nationella program i gymnasieskolan kan innefatta ett estetiskt ämne, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utbildningsutbudet behöver fortsätta att utvecklas

Efter reformen 2011 finns det 18 nationella program och 60 nationella inriktningar i gymnasieskolan. Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds ett allsidigt urval av nationella program och inriktningar. Av Skolverkets uppföljning av gymnasieskolan (Nationella program, rapport 412, 2014) framgår dock att elevernas reella möjligheter att fritt välja gymnasieutbildning inom det nationella utbudet i vissa fall är begränsade. Det framgår av rapporten att det saknas förutsättningar för att upprätthålla den bredd som den nya gymnasieskolan är tänkt att erbjuda.

Vissa elever som har valt ett högskoleförberedande program vill efter gymnasieskolan direkt etablera sig på arbetsmarknaden i stället för att fortsätta till högre studier. Det faktum att de högskoleförberedande programmen inte i första hand förbereder för yrkeslivet kan dock innebära att ungdomar som har gått ett sådant program är sämre förberedda för arbetslivet än om de valt ett yrkesprogram. Det finns därför anledning att utveckla utbudet av gymnasial yrkesutbildning så att den kan utgöra ett intressant studiealternativ för ungdomar som i dag väljer ett högskoleförberedande program.

En viktig åtgärd i detta sammanhang är, som nämnts ovan, att stärka rätten för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som leder till grundläggande behörighet till högskolan. I vissa fall kan det också finnas anledning att gå ett steg längre när det gäller behörighet till högskolan. En möjlig utgångspunkt för ett sådant arbete är t.ex. de förslag från de nationella råden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan som Skolverket årligen rapporterar till regeringen. De redovisade förslagen handlar bl.a. om att öka möjligheterna för eleverna på yrkesprogrammen att få särskild behörighet till högskoleutbildning, dvs. att få möjlighet att också läsa kurser som krävs för att uppfylla de särskilda förkunskapskrav som ställs när det gäller många högskoleutbildningar. Det kan finnas skäl att anpassa innehållet i vissa yrkesprogram på ett sådant sätt att de förbereder även för högre studier inom områden som ligger nära de som programmen avser. Som exempel kan nämnas vård- och omsorgsprogram-

met, där många elever vill ha möjlighet att söka sig vidare till en sjuksköterskeutbildning.

Det kan finnas ytterligare skäl att anpassa utbudet av yrkesprogram och yrkesinriktningar och även skäl att anpassa utbudet av högskoleförberedande program och inriktningar. Exempelvis kan program som få elever väljer riskera att helt falla bort ur det lokala utbudet, vilket i sin tur innebär att det allsidiga utbudet inte är en realitet för alla elever. Det innebär samtidigt att tillgången till utbildning inom kunskapsområden som är viktiga för arbetsmarknaden eller för att förbereda för högre studier begränsas. När det gäller enstaka högskoleförberedande program kan det också finnas skäl att analysera behovet av att inrätta yrkesutgångar (jfr dir. 2015:15 i fråga om en försöksverksamhet avseende teknikprogrammet). Även fortsättningsvis bör dock varje program i normalfallet leda till antingen en högskoleförberedande examen eller en yrkesexamen då varje program ska karaktäriseras av att det i första hand förbereder för vidare studier eller ett yrke.

Förändringar i det nationella utbudet av inriktningar och program förutsätter i vissa fall ställningstaganden t.ex. om den minsta garanterade undervisningstiden, omfattning av APL, ersättningsnivåer, när inriktningar får starta och examensmålets utformning.

Förändringar på arbetsmarknaden och i samhället gör att utbildningsutbudet i gymnasieskolan kan behöva ses över mer regelbundet än i dag. Möjligheterna till fortlöpande justeringar av de nationella programmen i gymnasieskolan kan därför behöva utvecklas. De nationella råden för yrkesprogrammen i gymnasieskolan har en viktig roll i ett sådant arbete, som forum för dialog mellan Skolverket och berörda branscher om bl.a. yrkesutbildningens innehåll och utformning.

Utredaren ska

- analysera om det med utgångspunkt i efterfrågan på arbetsmarknaden, elevernas val och huvudmannens förutsättningar att enskilt eller i samverkan erbjuda ett allsidigt utbud av utbildningar finns anledning att göra justeringar av det nationella utbudet av program och inriktningar i gymnasieskolan, och i så fall föreslå sådana justeringar,

- undersöka om det inom vissa yrkesområden finns behov av att erbjuda elever i gymnasieskolan större möjligheter att också läsa in särskild behörighet till högskolan, och om så är fallet, föreslå hur detta kan bli möjligt,
- vid behov föreslå förändringar t.ex. i fråga om den minsta garanterade undervisningstiden, omfattning av APL, ersättning till huvudmännen för anordnande av utbildning, när inriktningar får starta och examensmålens utformning,
- analysera om det behöver vidtas åtgärder för att gymnasieskolans nationella program fortlöpande ska kunna anpassas till förändringar på arbetsmarknaden och i samhället, och vid behov föreslå sådana åtgärder, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Ska det vara möjligt att ta C-körkort på bygg- och anläggningsprogrammet?

I samband med att gymnasieskolan reformerades 2011 infördes inriktningen anläggningsfordon i bygg- och anläggningsprogrammet. Inom ramen för dagens utbildning kan eleverna få kunskaper motsvarande körkortsbehörighet B (personbil). Byggbranschen har till Utbildningsdepartementet påpekat att det vid framförandet av vissa anläggningsfordon och vid transport av anläggningsfordon mellan olika arbetsplatser även behövs körkort med behörighet C (tung lastbil). Som bestämmelserna i dag är utformade är det svårt att få plats med de kurser som skulle krävas för sådan behörighet inom ramen för dagens program.

Utredaren ska

- ta ställning till om gymnasieskolans utbildning av anläggningsmaskinförare ska innefatta möjligheter för huvudmannen att erbjuda eleverna kunskaper motsvarande körkortsbehörighet C inom ramen för utbildningen och, om så är fallet, lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Förslagets konsekvenser ska redovisas enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474). Utredaren ska särskilt redovisa vilka konsekvenser förslagen får för vuxenutbildningen. Utredaren ska också beakta barnrättsperspektivet utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter och behovet av tillgänglighet och förutsättningarna för full delaktighet i utbildning för elever med funktionsnedsättning.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren ska arbeta i dialog med en parlamentariskt sammansatt referensgrupp och under arbetet ta del av internationella erfarenheter och samråda med berörda myndigheter inom utbildningsområdet, funktionshindersområdet och området social barn- och ungdomsvård. Utredaren ska även samråda med representanter för skolhuvudmän, skolpersonal, elever och föräldrar. Vidare ska utredaren samråda med arbetsmarknadens parter och intresseorganisationer i arbetslivet, bl.a. när det gäller analysen av hur de nationella programmens gemensamma kunskapsbas kan förstärkas på bästa sätt. Utredaren ska även samråda med universitet och högskolor, bl.a. när det gäller analysen av om utbudet av högskoleförberedande program behöver förändras. Utredaren ska hålla sig informerad om annat pågående utredningsarbete som kan vara av betydelse för uppdragets genomförande, t.ex. Yrkesprogramsutredningen (dir. 2015:15).

Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2016.

(Utbildningsdepartementet)